

חסידים בבריסק

בשנת תקכ"ד הפסיק השלטון הפולני את חוקיותו של "ועד ד' ארצות" שהיה מעין ממשלה יהודית זוטא בגולה. מעתה היה על כל עיר וארץ בה חיו היהודים לכלכל מעשיה לבדה, לשאת בעול הציבור ולעמוד בפרץ מפני עלילות בכוחות עצמה. האסיפה האחרונה שחתמה למעלה ממאתיים שנות פעילות עניפה התקיימה בעיר בריסק בראשות רבי אברהם קצינלבוויגן רב העיר. אותו רב ניהל כעבור מספר שנים ויכוח נוקב על דבר תנועת החסידות עם רבה של פינסק הסמוכה, הלא הוא רבי לוי יצחק מברדיטשוב בעמח"ס "קדושת לוי" שנאלץ מאוחר יותר לעזוב את תפקידו. בשנת תקמ"ה התקבל לרבה של ברדיטשוב שעל שמה נודע ברחבי העולם היהודי, ושם נלב"ע בשנת תק"ע.

אולם למרות הויכוח הנוקב, נראה על פי מסמכים שונים כי ההתנגדות בעיר בריסק לחסידים לא היתה עזה. ואכן כעבור דור אחד קמו בבריסק הליטאית בזה אחר זה בתי מדרש חסידיים, וחיו זה לצד זה יהודים בני החוג הליטאי והחסידי, אף ביקרו בה אדמו"רים מנהיגי החסידות שהתקבלו בה בחמימות רבה על ידי הציבור היהודי כולו.

חיבה זו שהגו הרבנים לחסידים באה לידי ביטוי בכך שבבית מדרשו של הרב התפלל לפני העמוד בעל התפילה הנודע קויאטוקובסקי, מחסידי חב"ד, והשו"ב דמתא היה רבי יוסף שו"ב, מחסידי סלונים.

הסיעה הגדולה ביותר של חסידים בבריסק היתה סיעת חסידי סלונים, אך היה בעיר גם ריכוז גדול של חסידי קרלין וראדזין. האדמו"ר "בעל התכלת" אף ביקר בביתו של מרן ה"בית הלוי" ופלפל עמו ארוכות בש"ס ובהלכה, ויחסי הערכה חמים שרוו ביניהם.

יד ימינו של הגר"ח בניהול ענייני העיר ובמערכות הדת, היה הגאון החסיד רבי משה מידנר, מחשובי חסידי סלונים (בסוף ימיו מקים ומנהל הישיבה הסלונמאית בברנוביץ).

רבי משה מידנר

שטיבלאך חסידיים בבריסק

בבריסק תקעו יתד חסידי קרלין סטולין, קוברין, לעכוויץ, וסלונים, ובדורות האחרונים לפני השואה פעלו בה עשרות שטיבלאך חסידיים, ביניהם:

שטיבל קוצקאי (שהפך לשטיבל גוראי), שטיבלאך לחסידי: ביאלא, שעדליץ, נובומינסק, אלכסנדר, גישכין, ראדזין, הורבישוב, סלונים, קוברין, לעכוויץ, וחב"ד.

השטיבל הקרלינאי שכן בסמוך לשטיבל הגוראי, ורק גדר עץ דקה הפרידה ביניהם, וכפי שמוסר חסיד ישיש משרידי חסידי קרלין בבריסק, היתה האחוזה שוררת בין החסידויות השונות, ובאה לידי ביטוי נהדר כשחסידים משטיבל זה השתתפו בשמחה שהתקיימה בשטיבל אחר, ולא אחת אף יצאו בריקוד חסידי משותף.

הנה שמותיהם של כמה מחברי השטיבל הקרלינאי: ר' משה "הגדול", ישיש וחסיד בכל רמ"ח, שהיה מתפלל תפילת טל; רבי חיים מנדל קוסטרמנצקי, עובד ה' (שעלה לארץ הקודש ונהרג מפגיעת פגז ירדני בעיר העתיקה בירושלים בשנת תש"ח); ר' נח גרושבסקי, הגבאי המסור; רבי יוסל'ה חארי; רבי אהרון בישקוביץ; וכן בני משפחת ברזון שהיו מעמודי התווך של השטיבל.

הרוח החיה בשטיבל הגוראי היה רבי דוד שצדרוביצקי ועשרת בניו החשובים, ועל פיהם התנהל כל דבר. בנו הגדול של רבי דוד רבי מאיר שצדרוביצקי, ניהל עדה של חסידים בעיר ביאליסטוק.⁽¹⁰⁾

בנוסף לשטיבלאך החסידיים, היו בבריסק שטיבלך של בעלי אומנויות שונות. היה שם ביהמ"ד "טשוועקעס" (ליצרני וסוחרי המסמרים), וכן בית מדרש לסוחרי שוורים. בית-מדרש ליוצאי דומטשובה (עיירה סמוכה), וכן ללומדי זוהר.

אמרו – ספק בבדיחותא, ספק ברצינות – כי על גבי טבלה בבית המדרש של הקצבים היתה הכתובת: "הס מלפניו כל בשר" (כלומר, שלא ידברו בביהמ"ד מעסקי בשר...); "וכל בני בשר יקראו בשמך"...

בכל שטיבל שכזה כיהן יהודי ת"ח כמגיד שיעור, ולפעמים כרב של ממש, ואליו פנו היהודים בעלי האומנות בשאלות דרכי המסחר שיעשו ביושר. אבוי לו למי שנתפס בסרחונו, כי אז התבדלו ממנו כל תושבי העיר בהוראת הרבנים, עד שנאלץ לקבל על עצמו דברי חברות ופיקוח מחמיר על מסחרו.

בתי כנסת ובתי מדרש שחרבו בבריסק

במשך מאות שנות קיומה, היתה "בריסק דליטא" נודעת ברחבי הגולה כמקום תורה וחכמה, וממרחקים באו לשאוב תורה בישיבותיה. העיר

(10) ראה אודותיו בפרק "בהנהגת העיר" עמ' 323, איך ניצל את קשריו עם "הרב מטעם" של ביאליסטוק בכדי לסייע בידי מרן זצ"ל ממלשינות אודותיו.

ובתי-תפילה של חסידים (שטיבלאך):

29. מנין חסידי סלונים.

30. מנין חסידי ראדזין.

31. מנין חסידי קוברין.

32. מנין חסידי גור.

33. מנין חסידי קוצק.

34. מנין-חסידי ניסוויז'ש.

35. מנין חסידי קרלין-סטולין.

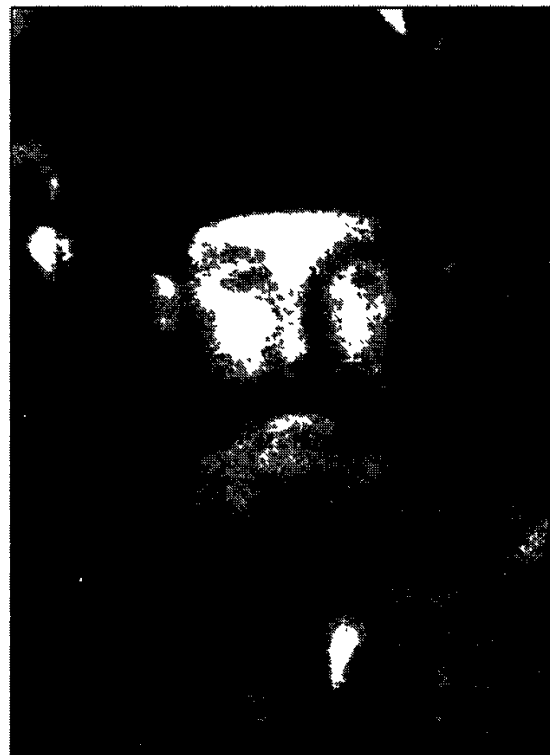
36. מנין חסידי נובומינסק.

37. מנין חסידי דומטשובה.

38. מנין חסידי אלכסנדר.

39. מנין חסידי הרובישוב.

40. מנין חסידי חב"ד.

גבאי ביהמ"ד "חברה לוויה"

רבי נח צבי שטיינמן הי"ד

[אביו של רבי אהרן לייב שליט"א]